

Atviros Lietuvos fondas (ALF) – nepriklausoma, pelno nesiekianti organizacija – įkurta Vilniuje 1990 metais, remiant JAV finansininkui ir filantropui George'ui Sorosui. Panašius fondus už JAV ribų G. Sorosas inicijavo ir rėmė nuo 1984 m.: pirmiausia Vengrijoje, vėliau Lenkijoje, Rusijoje, po to dar eilėje Vidurio ir Rytų Europos bei centrinės Azijos valstybių.

Kaip ir kiti fondai, ALF savo veiklą grindė atviros visuomenės idėja. ALF tapo Atviros visuomenės fondų (ang. *Open Society Foundations*) dalimi, o ssiykiu veikė savarankiškai. ALF idėjų ir darbų autoriai bei vykdytojai buvo ir tebėra iniciatyvūs Lietuvos žmonės.

Ko ALF pasiekė nuo 1990 iki 2008-ųjų, kai laikinai sustabdė savo veiklą? Ką jis naujo, gero, naudingo ir prasmingo atnešė Lietuvai? Kiek būta idėjų ir iniciatyvų? Kurie projektai pasisekė labiausiai?

Remdamiesi ALF [metinėmis ataskaitomis](#), apžvelgsime 18-os metų darbus.

ALF Per 18 veiklos metų ALF inicijavo ir įvykdė per penkiasdešimt programų. Švietimo ir mokslo, teisės, pilietinių iniciatyvų ir viešojo administravimo, visuomenės sveikatos, kultūros, informacijos, leidybos, paramos bibliotekoms, jaunimo ir kitomis programomis Fondas padėjo modernizuoti Lietuvos pilietines struktūras, sukurti ar sustiprinti galimybes visuomenei daryti įtaką priimant sprendimus, susipažinti su kitų šalių patirtimi. ALF aktyviai skatino teigiamas permainas piliečių savitvarkos ir savivaldos, žmogaus teisių, daugiatautės kultūros, švietimo, visuomenės sveikatos, teisės, ekonomikos, socialinių reformų, informacijos sklaidos ir daugelyje kitų sričių, kurios be galo svarbios brandinant laisvą, kūrybingą ir atsakingą Lietuvos pilietį.

Apžvelgdami ALF veiklą ir pasiekimus dažnai turėtume sakyti: „Lietuvoje tai buvo didelė naujiena“ arba „Tai įvyko pirmą kartą“. Iš viso atviros Lietuvos visuomenės pažangai 1990 – 2008 m. per ALF skirta daugiau nei 70 milijonų JAV dolerių, t. y. vidutiniškai kasmet beveik po keturis milijonus.

Plačiausiai išgarsėjo ALF Leidybos programa, kuria plačioji visuomenė pirmąkart supažindinta su žymiausių pasaulio istorikų, filosofų, sociologų, ekonomistų originaliais veikalais, išvertais į lietuvių kalbą. Projektas „Švietimas Lietuvos ateičiai“ inicijavo, parėmė ir išleido per 350 naujų vadovėlių, edukacinės literatūros, įvairių mokymo priemonių mokykloms. Be to, knygų leidyba skatinta kitomis – Teisės, Aukštojo mokslo, Mokslo ir studijų – programomis. Iš viso ALF inicijavo ar parėmė bent 784 knygų išleidimą (jas galima apžiūrėti virtualioje parodoje <http://parodos.lnb.lt/exhibits/show/atviros-lietuvos-fondas>).

1995 m. įkurta tuo metu vienintelė specializuota ALF teisės biblioteka, kurioje kasmet apsilankydavo daugiau nei 7000 skaitytojų. 2000 m. ALF biblioteka kartu su kelių tūkstančių pavadinimų knygų, žurnalų, duomenų bazėmis perduota Nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai, kurioje įkurta ALF Teisės skaitykla. Šioje bibliotekoje 1996 m. įkurta ir pirmoji interneto skaitykla lankytojams. Vėliau ALF rėmė tokių skaityklų kūrimą ir universitetinėse bei viešosiose bibliotekose.

Iki 2000 m. veikusios ALF bibliotekos dalis perduota VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutui, audiotekos ir videotekos fondai padovanoti A. Mickevičiaus viešajai bibliotekai.

1995 m. Vilniuje, 1996 m. Kaune ir Klaipėdoje buvo atidaryti pirmieji vieši interneto telefoninio ryšio centrai, kurie iki 1999 m. teikė nemokamas interneto ir elektroninio pašto paslaugas švietimo ir mokslo įstaigoms, NVO ir pavieniams piliečiams. Bendras abonentų skaičius siekė 20 000.

Ypač populiaru buvo ALF Konferencijų ir stažuočių užsienyje programa, kuri tuomet bene vienintelė teikė dalinę paramą ir suteikė galimybę tobulintis užsienyje mūsų mokslininkams, menininkams, švietimo ir kultūros darbuotojams. 1992 – 1998 m. tokią paramą gavo per 4200 asmenų. Priskaičiavus kitomis – Kultūros, Visuomenės sveikatos, Švietimo, Bibliotekų rėmimo, „Rytai-Rytai“ – ALF programomis remtas išvykas, ALF parama pasinaudojo net 6 000 įvairių sričių Lietuvos profesionalų.

ALF kartu su partneriais įsteigė pirmąsias teisės klinikas ir viešąsias advokatų kontorą, kurios teikė nemokamą valstybės garantuotą teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose. Pasitelkus Kanados vyriausybės paramą buvo įsteigta pirmoji Lietuvoje kredito unija.

Didelį susidomėjimą, plačias diskusijas sukėlė ALF inicijuoti viešosios politikos tyrimai, analizavę valdžios priimamų ir įgyvendinamų sprendimų pagrįstumą, skaidrumą, viešinimą, finansavimą, piliečių įtraukimą į viešosios politikos kultūros, švietimo, teisinės sistemos reformavimo procesus.

Įgyvendinant programą *Junior Achievement* 1993 m. Lietuvoje pirmą kartą organizuoti rinkos ekonomikos pagrindų mokymai mokyklose, kuriuose kasmet dalyvaudavo bent 2000 – 3000 moksleivių. ALF dar inicijavo studijų užsienyje, užsienio kalbų mokymo, moksleivių mainų, jungtinių pasaulio koledžų, debatų, paramos vaikams *Big Brothers/Big Sisters*, šiuolaikinio meno, *Transparency International* ir kitas programas.

Beveik visos ALF įgyvendintos programos iki šiol plačiai tarnauja Lietuvos žmonėms: iš jų susiformavo ir sėkmingai tebeveikia 19 nevyriausybinių organizacijų.

Išsami informacija apie ALF veiklą – kasmetėse ALF ataskaitose: www.olf.l/ataskaitos.

Pagrindinės ALF programos:

ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR STUDIJS

Vykdytos programos:

1. „Švietimas Lietuvos ateičiai“
2. Mokyklų kompiuterizavimo ir naujų technologijų
3. Ikimokyklinio švietimo
4. Debatų
5. Moksleivių mainų
6. Jungtinių pasaulio koledžų
7. Užsienio kalbų
8. „Gera pradžia“
9. Švietimo studijų centras
10. Profesinės karjeros
11. Mokyklų bibliotekų

12. Bendravimo ir konfliktų valdymo
13. Aukštojo mokslo (*HESP*)
14. Mokslo ir studijų
15. Atviros visuomenės kolegija
16. Studijų užsienyje programos
17. *International Science Foundation*
18. *Junior Achievement*

PILIE TINĖ VISUOMENĖ

Vykdytos programos:

1. Pilietinės visuomenės
2. Visuomenės informavimo priemonių
3. Teisės
4. Jaunimo
5. Socialinės rūpybos ir paramos
6. Žurnalistikos centras
7. Paramos vaikams
8. Verslo ir ekonomikos
9. „Rytai-Rytai“
10. Viešojo administravimo ir pilietinių iniciatyvų
11. Moterų
12. Baltijos-Amerikos partnerystės programa
13. Viešosios politikos
14. Žmogaus teisių stebėjimo institutas
15. *Transparency International*
16. Pilietinės visuomenės institutas

KULTŪRA

Vykdytos programos:

1. Kultūros infrastruktūrų
2. Atlikėjų meno
3. Soroso šiuolaikinio meno centras
4. Regioninė kultūros programa „Rytai-Rytai“
5. Atviros Lietuvos fondo namai

INFORMACIJA

Vykdytos programos:

1. Leidybos
2. Knygų leidėjų ir platintojų mokymo
3. Interneto
4. Medicinos interneto
5. Bibliotekų
6. Elektroninės leidybos

VISUOMENĖS SVEIKATOS

Vykdytos programos:

1. Visuomenės sveikatos iniciatyvų
2. Geriatrijos ir gerontologijos
3. Paliatyvinės slaugos
4. „Gimti sveikam“
5. „Galvos traumos“
6. Žalos mažinimo
7. Psichinės negalios
8. Alberto Schweitzerio medicinos seminarai
9. Salzburgo Cornello seminarai gydytojams